

Umírají nám postavy. Nijak zvlášť to neprožíváme ani nepopisujeme; snad stránky s eutanázií vyšly nějak vydatnější. Většinou se o smrti čtenářky leda tak dozví, vezmou ji na vědomí. Nebo se postava přestane vyskytovat, čtenářky po ní pátrají a odpoví jim až další knížka.

V naší malé čtenářské obci zaznělo podezření, že postavy umíráním hlavně vyprazdňují prostor. Aby se vešly postavy další, které ale říkají to samé, i se stejně chovají...

V garsonce
v devátém patře
s kočkama na zdi
se dvěma psama
s plakátem chlapa
se svejma céděčkama
sama
sama

dívá se z vokna
za záclonama
za slzama
v devítipodlažní hloubce
co by bylo s těma psama

S tímhle básníkem, později nakladatelem jsme se jeden čas trochu přátelili, veřejně jsem mu pochválil verše... jeho nakladatelství nám podobnou mincí splatit nedokázalo.

Prostě od nás očekávalo vděk, my zas od něj respekt. Vydát knížku je větší výkon než ji napsat? Bylo okolo toho dost trápení, pohádali jsme se, přestali spolu mluvit. – Existuje však pár milých ohlasů od úplně neznámých lidí, víc se snad ani nedá chtít.

Ať cesty nikam nevedou,
tys po nich šel, a šel jsi rád.
Snad není cest, jen lidé jdou,
a jedna z hvězd je vždycky tvou

Fráňa Šrámek.

Jsou knížky, nad kterými dodnes stojíme v obdivu; ale i takové, které máme jen rádi a bereme je do ruky ne kvůli umění, nýbrž pro potěšení... dobré špatné knihy, praví Orwell. Kam v téhle hierarchii patříme my?

Hartlovi kdysi Andrea nabídla správu edice. Navrhla, přemlouvala, zdůvodňovala, lákala. Řekli si pár upřímných slov... ve skrytu duše si přál na takové edici dělat. S nadějí, že nepůjde o „návratnost investic“, že nikdo nežádá „komerční úspěch“, že nedostane úkol „formovat společenské vědomí“ ani „stát v první linii“ boje za cokoli.

Že nebude muset sloužit ani posluhovat.

Zázitek i potěšení jsou ve věku popularity překonané termíny; není třeba nic dávat, ničím obdarovávat, kohokoli potěšit či dojmout. Spíš se má v příslušných kruzích vyvolat „uvědomělý aplaus“. Při úzkostlivém dodržování korektnosti či toho, co se momentálně za korektnost považuje.

Hartl ani autor nemohli od Andrey dostat hezcí dárek: pomáhat knížkám, které milují, které by měly vycházet co nejčastěji a přitom už moc příležitostí nedostanou. Věk popularity si žádá své, dřívějším časům mává na rozloučenou.

Na kom nám ještě sejde, je L. Její shovívavé pochopení, inteligentní rozmluvy, inspirativní vzhled. Je pořád kolem nás, povzbuzuje a radí, chtěla by nás „učinit jinými, lepšími.“ Srká brčkem oranžádu s ledem, bez odmluvy za ni platíme.

Bývá parádívá, marnivá, trochu se předvádí. Dovede se půvabně nastrojít, hrozíme jí prstem. Komu se chce vlastně líbit: publiku, nám, nebo sama sobě? To není tak pitomá otázka, jak možná myslíte.

My nejsme publikum. Přesto L umí být trochu dotčená, když nevdycháme touhou, když si neodkládá v našich snech, když my se k ničemu nepřiznáváme.

Když ji provokujeme básničkami.

Hoří necky blíže chýše
V níž pan Hais Týnecký píše
Ó kéž raděj píší necky
A shoří pan Hais Týnecký

Krhútská kronika.

Ano, L je pěkná, dovede být milá. S ní okouzlení nikdy není za horami. Autor blouzní o terase: jak tam s L oba sedí, popíjejí, pak si poručí ještě jednou totéž. Oslovil by ji odvážněji, ale co by dělal, kdyby přikývla? Bojí se každé dějích.

Není „umělecký záměr“, nýbrž odpozorovaná skutečnost, že milostné výboje autor rád aranžuje s deštěm. S Andreou Hartl zmokne na Mariánských hradbách, s Julií na kole. S Annou nezmoknou, ale za okny parádní bouřka... takhle bychom se po jeho textech mohli procházet s ošatkou a rozhazovat zrní.

Dešťový nápad byl, když Petru Hartl přistihl u nich doma, udělal na ni Baf a v inspiraci ji pokropil sifonovou lahví – což autor nakonec i se všemi konsekvencemi škrtl. Nebo představa, že oblečenou Andreu chytanou studenti za ruce, táhnou po molu... zujou jí boty, aby je neutopila v jezeře. Není to dešťové, ale vodní každopádně.

Voda je přítelkyně tvarů. Naše molo v Medvědí, kde se přihodila všelijaká děvčata; ale taky na něm Hartl seděl a lovil v jezeře odraz měsíce, když se mu narodila dcera.

Autor zas co nedělel fasoval kočárek se synkem a psa. Aby žena mohla nerušeně povykládat s kamarádkami. – Vykročil, fena mu běžela po boku a on miminku zpíval na nápev **Jabloňové áleje...**

Měl jsem tři prsty v prrrrdeli

Zastrčený

Někdo mi tu prdel ukrad

Já nemám kam prsty strrrrkat

Jsem zarmoucený

Vlčáčice se prý, kdykoli zaznělo slovo prdel, vyčítavě ohlédla.

Takhle píšeme. Je to osobní. Vztah k L pro nás víceméně suspenduje zájem o publikum; přeje-li si veřejnost přikukovat, bon, ale jinak nám může políbit, eventuálně vylízat.

Hodně si utahujeme z návodných řečí lidí kořících se vlastní důstojnosti, profesionálních rozptylovačů, aprobovaných šířitelů krásna. A vůbec uměleckých volů z médií a z mědi.

Ve **Špalku** vypravuje Andrea, jak se svou maminkou žehlí a poslouchají z rádia Shawova **Pygmaliona**. Higgins před koncem Lízu úkoľuje: šunka, sýr, manžetové knoflíčky...

A z Hartlovy budoucí tchyně nezadržitelně vytryskne dřív, než to řekne rádio: „Kupte si je sám.“

Ve skutečnosti jde o vzpomínku autorovu, s jeho maminkou. Řízením osudu se vzpomínka vrací a zdá se, že v poslední větě rezonuje něco hodně důležitého. Jaký má smysl Lízu navenek kultivovat, když se k ní pořád chováme jako ke služce? Slavný film s Audrey Hepburnovou si řekl, že publikum víc potěší, když závěr uštrikuje hebký a hřejivý happyend. Nejspíš to byla myšlenka produkce, jako obvykle; když nám jde o prachy, myšlenka bývá svolná k čemukoli...

Publikum, odsmrď! Neživíš nás, a nikdy nedovolíme, abys živilo. Protože bys pak pořád vznášelo požadavky, producenti by se rojili, my s L bychom nebyli ani chvíli sami. – Kup si něco jiného než nás: šunku, sýr, prezervativy.

Důvody pro vydání v edici měli jsme u různých knížek různé. Vedli jsme dlouhé debaty a L odhodlaně hájila práva ženského psaní; nepřesvědčila nás, ale my ji taky ne.

Komický důvod mělo vydání Orwellova **Uvnitř velryby**: původní svazek z nakladatelství Atlantis autor potřísnil, když se na plovárně zahryzl do grilované klobásy. Vydat **Velrybu** zkrátka byla, kromě jiného, taky soukromá omluva za „znesvěcení“.

Podstatou člověka je, že neprahne po dokonalosti, že je někdy ochoten páchat hříchy ve jménu oddanosti, že je nakonec připraven dát se životem porazit a zlomit, což je nevyhnutelná cena za to, že se láskou připoutáte k jiným lidským jedincům. Láska je bezpochyby věc, které by se svatý měl vyhnout, ale svatost je zároveň něco, čemu by se měly vyhnout lidské bytosti...

No, ano. Svatí jsme teda rozhodně nebyli.

**Přišla jedna kvočna z Perpignanu
A měla ránu, dost šílenou ránu
Nosila kokrhel
Upadla na prdel
Mazala hned zpátky do Perpignanu**

Posměšný limerick, který Andrea nepochopila.

Ve skutečnosti ji autor vyvedl na schodiště u pudy, nechal průvan, aby zabouchl dveře, ona měla na sobě jenom ten klobouk. Stane se, je to hezké pokoukání.

V jiném širokém klobouku přišla za Hartlem do vily navyšovat alimentaci. Ještě jiný, když se dostavila na vlastní kar a shovívavě pozorovala pozůstalé.

Jsme nad věcí, nebo někdy hluboko pod ní. Myslíme na L. Na L, již známe, s níž kamarádíme a která občas zařídí, aby nám smích nebo slzy vstoupily do očí.

Edice vydala **Šťastného Jima**, na počest regionálním universitám a jejich akademickým buranům.

„Už vás mám,“ zvolal Dixon bodře. „Myslel jsem, že jste odjel beze mne.“ Pak dodal málem pozdě: „Pane profesore.“

Welch zdvihl úzký obličej zkřivený údivem.

„Odjel?“ otázal se. „Vy...“

„Jedu k vám na čaj,“ oznámil Dixon. „Domluvili jsme to v pondělí, při kávě v klubovně.“ Zahlédl svou tvář v zrcadle a byl překvapen, s jakou horlivostí se snaží vyjadřovat přátelské city.

Welch otřepával s rukou kapky vody a zastavil se uprostřed pohybu. Vypadal jako africký divoch, kterému byl předveden jednoduchý kouzelnický trik. Řekl: „Při kávě?“

„Ano, v pondělí,“ odpověděl mu Dixon, zastrčil ruce do kapes a sevřel pěsti.

„Aha,“ řekl Welch a poprvé pohlédl na Dixona: „Aha. Řekli jsme dnes odpoledne?“ Obrátil se k pruhovanému ručníku visícímu na zdi a začal si pomalu utírat ruce, pozoruje přitom Dixona s velkou bedlivostí.

„Ano, pane profesore. Doufám, že se vám to dosud hodí.“

Dva tituly Heinricha Bölla: **Klaunovy názory** a **Konec jedné služební jízdy**. **Klaunovy názory** jsou antiklerikální a vůbec anti: katolíci, lidé od kumštu a bývalí náckové dostávají pěknou čocku. Autor si moc přál napsat něco takového s tuzemskými protagonisty, ať už komunistické nebo kapitalistické ražby.

Konec jedné služební jízdy je smířlivější: s osmdesátiletým farářem, odmítajícím souvislost mezi náboženstvím a charakterem... od-

pustek za hněv, se kterým psal předchozí knížku? Dovedeme ten hněv pochopit i sdílet. Když vidíme přežraného českého primase ve zlatém kočáře, jak do něj za jízdy pouští ducháčky, krká a poučuje o svém disidentství.

Obě knížky, přiznejme, autor získal krádeží: jednu z veřejné knihovny v místě bydliště, druhou z knihovny vojenské posádky, kde dva roky sloužil vlasti. Normální koupí už se tituly sehnat nedaly, a on je potřeboval mít.

Grassův **Plechový bubínek** autor sháněl přes deset let, nakonec ho taky ukradl na vojně. Jenže my edice jsme tuhle knihu vydat nechtěli. Grass píše trochu, jako kdyby se naparoval před zrcadlem: „Podívejte, to jsem já!“

Samozřejmě, on strašně umí, paličky mu v rukách stíhají neuvěřitelné rytmy. Naše koketka L, mazaná literárními mastmi, tančí před ním tak rychle, jak jen dokáže... obdiv, ano. Možná to, co doopravdy cítíme, je obdiv. Nic víc.

Bulgakovův **Mistr a Markétka**:

„Jste spisovatelé?“

„Samozřejmě,“ odpověděl Korovjev.

„A máte průkazy?“ opakovala žena.

„Štěstí moje...“ spustil Korovjev něžně.

„Já nejsem žádný štěstí,“ přerušila ho.

„Škoda,“ řekl zklamaně, a pokračoval jiným tónem: „Když tedy nechcete být mým štěstím, čehož nesmírně lituju; ale prosím, jak je libo. Tak tedy, když si chcete ověřit, jestli Dostojevský je skutečný spisovatel, budete po něm žádat průkaz? To radši přečtete libovolných pět stránek z kteréhokoliv jeho románu. Poznáte bez průkazu, že je to velký autor. Troufám si dokonce tvrdit, že na to žádné papíry neměl! Co myslíš?“ obrátil se ke Kňourovi.

„Sázím se, že ne,“ odpověděl kocour, postavil vaříč na stůl vedle knihy a utřel si pot na začouzeném čele.

„Vy ale nejste Dostojevskij,“ namítala žena, kterou se Korovjev snažil zmást.

„Kdoví, kdoví,“ odpověděl.

„Dostojevskij dávno umřel,“ prohlásila, už ne tak přesvědčivě.

„Protestuju,“ zvolal vášnivě Kňour. „Dostojevskij je nesmrtelný!“

„Vaše průkazy, soudruzi,“ opakovala neústupně žena.

„Uznejte, že je to směšné,“ nevzdával se Korovjev. „Spisovatele přece nepoznáte podle legitimace, ale podle toho, jak píše. Vy víte, jaké náměty se rodí v mé hlavě? Nebo v jeho?“

Ukázal na kocoura. Ten hbitě smekl čepici, snad aby si žena mohla jeho hlavu líp prohlédnout...

Vladimovovy **Tři minuty ticha** se v edičním plánu octly jako poděkování Rusům za jejich obry, které ani autor, ani Hartl většinou nedočkou: Gogola, Dostojevského, Tolstoj, Turgeněva, Čechova. Platónova. Zato z Klávky Perevoščikovové jsme na větví: inspirativní výstřihy, prstýnky vlasů, volány a krajková náprsenka na modrých šatech. Nahé lokty v ostrém mořském povětří. – Jaké asi je, milovat se na plovoucí rybářské základně? Stálo by za bližší prozkoumání.

Nabokovovu **Lolitu** jsme nevydat nemohli. Obdivovali jsme ji, měli rádi, mnoho o ní četli... u chytrolínů i u blbečků.

Čtenáři! Co jsem slyšel, byla pouze melodie složená ze zvuků hrajících si dětí, nic jiného než právě to, a vzduch byl tak křišťálový, že v tom oparu smíšených hlasů, velebných i nejímavých, vzdálených i magicky blízkých, bezelstných i božsky tajemných – člověk slyšel, tu a tam, jakoby pout zbavený, takřka artikulovaný výbuch svěžího smíchu, prásknutí pátky, rachocení dětského vláčku, jenže všechno bylo skutečně příliš daleko, než aby oko dokázalo zachytit sebemenší pohyb na světle vyleptaných ulicích. Stál jsem na velebném úbočí a naslouchal tomu melodickému tetelení, zábleskům osamělých výkřiků s jakýmsi cudným šumem namísto doprovodu, a potom jsem došel k poznání, že ta beznadějně palčivá bolest nepramení z toho, že vedle mě nestojí Lolita – ale že v té harmonii chybí její hlas.

Jako u Grasse, i tady je dost literárně okázalého; hlavně odvaha říznout skalpelem, porušit tabu; může to však být i krok vstříc pokleslému čtenářskému vkusu. My v edici si to nemyslíme, závistivé ubožáky posíláme s jejich kecy k šípku.

V **Branách slovesnosti** má autor zmínku, jak v knihkupectví na Můstku kupoval Wilderovy **Březnové Idy**... to byla trefa. Trefa do černého. Román jako soubor fiktivních dokumentů, „pravdivějších než pravda sama“.

Věděla jsem, že tato hodina dříve či později nadejde. Z milence se stal syn. Nebudu předstírat, že mně je lehký u srdce. Nebyla by to pravda; ale nebudu zveličovat utrpení, které se v mém podvědomí už zcela změnilo v rezignaci. Přijedu na Capri, znajíc lépe cenu přátelství – takového přátelství, jaké jsem nemohla poznat s Markem Antoniem, neboť přátelství vzkvétá z myslí navzájem spřízněných. Ale já jsem žena.

Po patnáct let jsem nenašla příčiny ptát se sama sebe, proč člověk žije a proč trpí. Nyní se musím naučit žít bez láskyplných pohledů očí, v jejichž záři jsem prosnila svůj život.

Nádherná kniha.

Kolikrát jsme se nad ní rozbrečeli?! Byli bychom ji chtěli nejen vydat, ale i sami napsat. Texty z ženské ruky mají půvab, když je napíše chlap. Chápu, L., že se zlobíš.

Dojetí se není třeba vyhýbat. Aby se vyhovělo nárokům artových specialistů a jejich snobsky povrchního fraucimoru... nenutíme nikoho k pláči, sami si pobřečíme s chutí a artová specialisté ať se řadí po obvodech.

Updikovy knížky jsme dlouhodobě zvažovali. Ze všech stran. Chtěli jsme, když už mu v Akademii nedali Nobelovu cenu, poslat takové zamávání do nebe: nezapomněli jsme, barde, na **Kentaura**, ani na **Králíka**, ani na manžele Marplovy.

Nakonec jsme vybrali **Knihu o Bechovi**, zlenivělem požívačném spisovateli, který bez skrupulí provozuje nectnosti spisovatelství. Prodává svoje jméno, objíždí se čtením university s nadějí, že někde pod jilmy přefikne Scarlett O'Harovou... spí se dvěma sestrami: napřed s první, pak s druhou, pak zase s tou první.

Salingerova **Pěkná ústa, oči zelené**. Nebo **Kdo chytá v žitě**. Generační pocit, který nás okouznil i s dvacetiletým zpožděním, značná část Ameriky nesdílela; Holden Caulfield jí připadal ukňouraný, málo vitální, povídky příliš křehké. Zkrátka žádný **Henderson**, král dešťů.

Pojďme už domů. Moc tam toho není, ale přeci jen: někdo pro nás musel přeložit verneovky, **Toma Sawyera** a **Medvídka Pú**; udělali to skvěle. Milujeme češtinu, ukázali nám, jak je krásná. Když ji nekazí ta jazykovědná verbež, která jí nerozumí ani neslouží, nýbrž honí si nad ní pind'oury neschopných blbečků.

**Rozevři lepší svou držku, svině betlémská. Tak se volá Ale-
lujá? Jako kdybys měl knedlík v hubě. To bych rád věděl, který
vůl tě sem, dobytku, pustil do ráje... hlahlehluja?**

Zkus to ještě jednou, cedre libanonský.

Autor v **Branách** zmiňuje povídku, k níž byl Haškův odstavec in-
spirací; nebe i peklo byly sobě dost podobné polovojenské organizace,
s pevně danou služební hierarchií, kariérním řádem, přísnými tresty,
neutuchající kázní a generálním tajemníkem.

A ještě třeba tohle. Švejk sedí na latrině, sporádaně tlačí a čte útržek,
kterým bude za chvíli vytírat:

**zdejší penzionátě bohužel dámy
em neurčité, skutečně snad více
ré většinou v sebe uzavřeny ztrát
svérázné zábavě. A utrousily-li
se lepšila, neb nechtěla tak úspěšně
covati, jak by samy si přály,
mladý Prošek, s jiskrnýma očima
osvobodila z kat'at, z koší**

Spíš než citace jsou to naše variace.

Text má taky vypovídat o české literatuře přelomu století, o české li-
teratuře vůbec... hmota vyprodukovaná čtením padá Švejkovi do latri-
ny a výmluvně pleská. V **Lokále** i v **Branách** autor připomíná, že ně-
které důležité věty nebo šachové tahy člověka skutečně na záchodě na-
padnou. Souhrou více úsilí... ano, i takhle se to dá říct.

Vydali jsme Eisnerův **Chrám i tvrz**. Jako krásnou knížku o češtině,
jako argument proti nařčení z nekulturnosti, jako poctu něčemu, co od-
chází a bez čeho bude hůř. A taky jako poctu maminkám, kterou jsme
sami sestavit nedokázali.

Je v tom slově celá bytost maminka. A taky ona, maminka, má to slovo od vás nejraději; je zcela výtečné, poněvadž je v něm vše, a přeci takové, že ho může užít i muž, který by se jinak raději zabil, než by projevil své city...

Tuhle pasáž Hartl zopakoval u **Emeritních**, a Eliška zmlkla.

Čeština má, zdá se, ne úplně obvyklou vlastnost: ve smrti dokáže, některými slovesy, měřit lidem i zvířatům rovným dílem. – My bychom sice nad výrazem dodělává, který pan Eisner bere za příklad, o člověku neuvažovali, ale tady může být na vině naše změkčilost. Ech, my středoevropští humanisté jedenadvacátého století, co pořád sedíme doma! Nikdy jsme nechodili po bitevním poli a neodnášeli vojáky, kteří dodělávají.

Přijali bychom dokonávat. Naproti tomu člověk neuhyne, nechcípne, nepojde. Na Moravě prý umírají včely, vlaštovky a ryby; včely kvůli vosku na kostelní svíce, vlaštovky že jsou zasvěceny Panně Marii. O ryby bych se krapet hádal; možná na Moravě umírají, ale jednotlivá ryba určitě lekne.

A František vjel do Farinových zataček ještě přesněji, odvažněji, už nejel pro lidi, ale pro sebe, jel ve stopách představy, jak se má jezdit, pro tu rozkoš hvízdát si to po hranici života...

Hrabala jsme nevěděli, jak vydat, aby to dávalo smysl. Jeho romány a novely se nám spíš nelíbí, začíná to už u **Tanečních hodin**. Ale povídkám o motorkách, o Libni a vůbec o Praze se klaníme; autor má **Automat Svět** položený v koupelně u vany a tu a tam nad ním při cachání polyká knedlík v krku.

Tramvajákoví ujede jeho tramvaj, on běží za ní plný hrozných představ, co mohla bez něj ve světě napáchat,

a tak krásnou Prahu jsem ještě neviděl jako tohle ráno.

Ten pocit znám... je nám líto krásy, kterou není čas ani možnost vychutnat. Červenofialové Lipno, když jsme se jednou vydali na kolech ke Schwarzenberskému kanálu a na Zvonkovou. Nebo moře jako lité stříbro, když na mě ze břehu volají, že odjíždíme.

Je mnoho druhů humoru, jejichž zbraně zasahují lidské nitro. Každá jinak. Zbraň s. Hrabala zvoní stříbrem a při vpichu vyroní balzám...

... jak se na to máme dívat my, vychovatelé a navíc otcové dospívajících dětí, které zrovna jsou v tom nejchoulostivějším věku, pubertě? Jak mám např. vysvětlit svému 16letému chlapci, co je to „kundička“?

Těžká věc, tatínku. Jestli váš chlapec ještě v šestnácti neví... co mu kundičku ukázat? Sochy, obrazy, pomalované ploty? Tady není na vině s. Hrabal.

Sestavili jsme reprezentativní svazek z Karla Michala:

Známe smutek koní, smutek psů, jenž není vyvolán vnější příčinou. My lidé se ho pokoušíme jmenovat, čímž ovšem nemizí. Je nezničitelný. Není možné ho ochočit. Není třeba o něm hovořit každý den, leč dá se mu zvyknout, když člověk chvílemi poslouchá, co smutek mluví.

Já smutek jsem s tebou. Jen já jsem tvůj smutek, neboť smutkové ostatních se před tebou stydí, kuklí a nechtějí si zadat. Sdílím tvé lože, tvůj chléb i sůl, o nichž beztak nevíš, jak beze mne chutnají. Usínáš houpán mnou, spáváš mnou přikryt, procitáš tím, že mne vzpomeneš. Šatím tě a živím, neboť mnou, jen mnou jsi zarputilý i povolný, blázen i moudrý; jsi to, v čem ostatní vidí tvou cenu i necenu.

Já smutek tě vedu ke všem hrám na to, cos chtěl nebo nechtěl být, a čím jsi, ačkoliv o tom chceš nevědět. Jsem vinen tím, co lžeš jiným a co přiznáváš sobě, jsem vinen tím, že se necítíš vinen. Vedu tě hledat a vedu tě nenajít a vedu tě k tomu, že jsi, co hledá. Umím se tvářit, umím být v koutku a maličký, umím být velký a umím tě schovat. Jsem všechny tvé lásky, nikdy tvá nenávist; proto ji necítíš ani tam, kde bys měl. Když jsi mne však poznal, vidíš mne ve vodě stojaté i v té, co běží tak rychle, že třepí můj odraz...

Není třeba zkoumat, zda do téhle společnosti s autorem patříme. Nepatříme. Skromně stojíme opodál, svou přítomností neurážíme.

Posloužili jsme Mistrům vydavatelským činem, zařazení autorova textu bylo naší zdvořilou podmínkou. Asi jako když se markýz Rosselli del Turco finančně podílel na pořádání šachových turnajů, kterých se pak sám zúčastnil... ale když na to přišlo, dokázal odremizovat samotného Aljechina.

Karel Michal vyšlechl vlastní jazyk; někdy se s ním trochu předváděl, každopádně ho měl. Což zdaleka nemůže říct každý. Vymyslel pro nás **Vikýřníka**, to nedokázal vůbec nikdo, s autorem jsme mu **Vikýřníka** záviděli. – Možná nešlo tolik o závist, nýbrž o hrdost na český spisovatelský stav, který ze sebe konečně jednou vydoloval něco doopravdy cenného.

Nemohl tu žít, Michal, musel by platit patolízalstvím. Ale nemohl ani žít jinde. Redigoval v Německu Hostovského texty, to musel pro něj být příšerný úkol! Hostovský nikdy nebyl moc ke čtení, a co teprve tehdy, v sedmdesátých letech.

Viola F na Nové scéně vyprávěla, že se Michal střelil přímo do srdce a nevytekla ani kapka krve... kam se poděla? Jestli někdo obhazuje, že „umělci“ mají i kladné hrdiny, mohl by on být jedním z nich.

Jak v téhle branži přežít? V **Emeritních** šachový příběh Madlenčin může budít dojem kompenzace nenaplněných citůžádostí. Určitě existují čtenáři, kteří jej tak chápou a ptají se nás: Co jste dokázali vy? Mohli bychom o tom držet dlouhý sermon, neřekli bychom ani jednu hloupost... oni by stejně nic nepochopili.

Člověk se dá na pití, protože myslí, že nic nedokázal. Takže pak nic nedokáže kvůli tomu, že pije. – Co to kurva je, něco dokázat?

Hned druhý den atletických soutěží na olympiádě v Aténách se servírovalo menu, které si nenechávám ujít: souboj etiopských a keňských běžců na deset kilometrů. Pokaždé přitom držím palce běžcům etiopským, ani nevím proč. – Nebo možná vím; msta za to, co Keňa provedla osmistovkaři Wilsonu Kipketerovi, který se odstěhoval z Keni do Dánska a požádal tam o občanství. Keňa mu vzkázala: „Buď vyhraješ olympiádu pro nás, nebo se tam ani nepodíváš!“ Milý Kipketer si řekl, že být Dánem je koneckonců větší úkol než stát se olympijským vítězem, vydírání nepodlehl, na olympiádu nejel. Nu, a od té doby jsem já takový řekněme revanšista: pokaždé držím palce proti Keni.

I průměrně informovaný fanoušek tenkrát věděl, jak závod dopadne. Věděl, že ikona etiopského běhání Haile Gebreselasie třetí zlatou nevyhraje, protože je trochu zraněný a protože, marná sláva, roky nezastavíš. Věděl také, že Haile má zdatné nástupce, které spouště věci naučil a kteří ho uctívají jako boha... to už jsme někde na čtvrtém kilometru, někteří olympijští finalisté začínají cítit v nohou tíži, a vtom se etiopští běžci probouzejí, řadí do formace, vyrážejí. Soupeři odpadávají, v čelné skupině už jich je jen sedm, pak čtyři, jenže jedním z odpadlíků je právě HG, který běží stále krásně, ovšem s viditelným přemáháním. Jeho dva nástupci se ohlížejí, v běhu se dohadují, snižují tempo; HG se na ně dotáhne, prohodí s nimi pět slov, oni se po něm dvakrát ohlédnou a znovu vyrážejí. Získávají zlatou medaili, získávají stříbrnou medaili. HG dobíhá pátý, vyčerpaný, ale usměvavý, my slyšíme z televize anglicky, německy, italsky i česky, jaká tragédie: HG třetí olympijský titul v řadě nevyhrál.

Žádná tragédie, televizní blbečkové! Jeho zlaté medaile jsou už vzpomínkou; ale příkladem i pomocí je dál účasten na něčem, co pokračuje. „Málokteré potěšení,“ píše Wilder, „se vyrovná rozkoši, jakou pociťuje učitel, když může nenasytnému žáku předávat vědomosti, za něž sám platí stárnutím a únavou...“

Ne vždy se povede říct tak přesně, co znamená „něco dokázat“.

Stárneme, jsme unaveni, nic jiného než psaní nám nezbylo. Dozorují nás, přestože nahlas mluví, že časy dozoru jsou pryč. Nejsou pryč, a má to důvod: je snazší i výnosnější vykonávat v nakladatelstvích či porotách dozor, než napsat **Vikýřníka**.

Možná ani nedozorují, jen organizují ten „uvědomělý aplaus“. Když jsme v mládí chodili na koncerty či do divadel, koukali jsme jen, poslouchali. Síla zážitku byla mnohem hlasitější než náš potlesk.

Je pryč náš čas. Fronty před Filmovým klubem, výstavy v odlehlých nevytopených sálech, příměstská kina... pěšky domů, Praha nad námi sklání svůj večer. U některých filmů ani po hodině chůze nešlo usnout. Našinec myslel, že Praha je jako maminka: že tu s námi bude pořád.

U pěti veverek jedou mládenci s dívkami lanovkou na Petřín. Vesele se škádlí, město se rozevírá. Ukáže se Hrad, hudba zní dojemně... vadí však pomyslení, že na Hradě tvrdnou němečtí okupanti.

Ve **Večerním kursu** Hrabal na motorce projíždí vnitřní Prahou, kudy autor coural, když humanitně studoval. Vybavuje se Právnická fakulta, Klementinum, Městská knihovna, z náměstí Krasnoarmejců do Celetné a zpátky, Křižovnicki. Schody u Rudolfiny.

V **Českém snáři** vede Vaculík rumunskou výpravu z Karlova mostu pod Staré zámekové schody, na mostě šmíruje „viditelná řadra“... čímž neříkáme, že nemá smysl to číst. Rozesmál nás pak mladý Vaculík, nejsympatičtější redaktor, se kterým jsme se kdy setkali: když v autorově povídce, poslané do Literárek, Andrea k Hartlovi přiklekne, dají si pusy, Hartlovi se přihodí nenápadná erekce... a mladý Vaculík autorovi vytkne, že je to „hovadné“.

Ve **Špalku** má autor cestu taxíkem z letiště, Ústřední dům armády na Kulatém, Špejchar s populárními klobásami a pivem. Nedaleko stadion Sparty, kde jsme bývali tolik šťastní... třeba když Mára Kincl dal rozhodující gól Laziu.

Letenská pláň, kde nikdo nikoho neznal, ale všichni spolu hráli fotbal. Ministerstvo vnitra, od toho radši dál, nad řekou se major Zeman potýkal s těžkým nevděkem za služby ministerstvu. Jednou nás perlustrovali, když jsme tamtudy šli mírně stříknutí s budoucím ministrem vnitra a měli u sebe samizdatové publikace.

Stalinův pomník my už ani nepamatujeme.

Kavárna Mocca... v **Lokále** vede kolem, máme-li mluvit pražsky, hezká procházka ze Slintáče na Trafo. Škvoreckého redaktor Leden se tam sešel s kolegyní Blumenfeldovou, aby hysterčící autorce novely **Mezi námi děvčaty** vysvětlili, proč její knížka nevyjde.

S autorem ani se mnou se nakladatelští tolik nemazali.

Restaurace Mánes, i o té se redaktor rozpovídal. Ukecával slečnu Stříbrnou, chtěl mluvit o jejích půvabech, snaživě do ní lil vodku. Nakonec ostrouhal. – Naše třída v Mánesu měla, ale až po ruské okupaci, maturitní večírek; byli jsme úspěšnější než redaktor. Slušelo to spolužačkám, slušelo to učkám, mladost radost. Náladové šplouchání vlnek na Vltavě.

Po Praze jsem chodil i s L, k Novotného lávce třeba. Foukal tam vítr, žádný abbé kolem nešel. L jsem si nevodil, ani kolem ramen jsem ji nevzal, do kina jsme šli na **Pouta** a byli pak pěkně nasraní, že to tak musím říct. Film, na který jsme čekali dvacet let?

Lži, ty nejprodejnější lži. „Umělci“ tomu říkají svoboda...

Ve **Špalku** jsou vzpomínky na vojnu; nechtěli jsme spadnout do obvyklého hospodského vojančení a psali jsme, teda autor psal dost srozumitelně... službu jsme už měli v malíku, čas nám utíkal strašně pomalu. Stesk po Praze byl tím větší, čím blíž byl náš návrat.

A v rádiu začali hrát tuhle písničku:

**Málokdo spěchá, i když mží
Ožily vchody pasáží
Dnes nekřičí tu kameloti
Tak jestli nejsi vážně proti
Podej mi ruku, a projdem Václavák**

Byli bychom Václavák procházeli pořád. – Nedělní písnička, která vás zastaví uprostřed pohybu. Vybaví se jména, se kterými jste Václavák prošli a pak je doprovodili domů. To se dřív dělalo, dělá se to pořád? Nikdo nedával smutek najevo; byli jsme vojáci mužní, trochu cyničtí, westernoví – písnička i nálada však utkvívaly.

Ríkám autorovi, že do **Špalku** uložil leccos, co se jinde těžko hledá.

Je tohle L? Pro podobné krásky jsme v mládí skládali verše. Zahrávaly si s námi, my jim neuměli říct, co chceme... nevěděli jsme to.

Čtenářky možná čekaly, že budeme víc filosofičtí, víc uměnímilovní, jemnější ve výrazu, formulačně elegantnější; že budeme mít styl, noblesu, dobrotivý úsměv pro ně. Pokoru a obdiv k ženskému pokolení. Samozřejmě přitom neodolatelnou mužnost, a taky vůni jako z televizních reklam.

Dívka na fotografii. Otočíme se za ní, fontána zurčí, vzduchem poletují kapičky... co bychom jí řekli, pokud bychom sebrali odvahu? Kdyby silněji zafoukalo, jistě by se ohlédl i pan farář. A přidržoval by si klobouk, to už známe.

Nač myslíte vy, když se na ni díváte? Stáří z podobných myšlenek vysvobozuje... bavila by nás **Láska nebeská**. Že by jako L byla portugalská servírka a my se živili psaním... poryv větru, listy by se rozletěly, běželi bychom za nimi k jezírku a L by pro ty blbé papíry skočila do vody. Poštípali by nás komáři. Přišel bych si pak pro ni v Lisabonu do hospody a lidi by tleskali. „Ano. To je má odpověď... na tvou otázku.“

Nebo se nabízí Vinnetou a Ribanna. První slova, která jí Vinnetou řekne, zní: „Minita ši ha, nintropa.“ Samozřejmě apačsky neumím, ale mohlo by to znamenat: Netrefíš medvěda z pár kroků? Nebo: Utekl ti kůň, nádhéro.

Ne, samozřejmě takhle ne. To bychom možná řekli my, s naší stře-doevropskou výbavou přelomu tisíciletí. Vinnetou má srdce plné soucitu a dobra, ironii nezná. Je starostlivý.

„Ribanna krvácí. Kam ji má odvézt můj kůň?“

Nikam. „Ribanna necítí bolest. Půjde sama. Přeje si to.“

Krásná a statečná. – Můj bratře! Já bych L nikdy nevyměnil za mír. Není to výčitka, chlapíku; prostě jen stesk. Stesk po něčem, čemu jsme uvěřili, ale co možná nikdy nebylo. Našli jsme to jen v knížkách, ve filmech, kdysi v rozhovorech s přáteli. Taký ležet opuštěné na zemi.

Hans Schnier. **Kulička**. Líza Doolittlová: „Kupte si je sám.“ Klávka Perevoščikovová: „Bylo ti se mnou hezky, bičmane nešťastná?“ To-máš kominík, emeritní Mikeš: „Řekni paní Chrtkové, ať tě nenutí jíst hrachovou kaši.“ Jim Dixon: „Čím mohu sloužit vám, pane Michie?“ **Medvídek Pú**: „Nastěhovalo by se ke mně. Vid', Prasátko?“

Nemusí to mít běžnou lexiku ani syntax. **Mrtvá kočka**: „Oboboá obhhamon hemahá he hy.“ **Putování za švestkovou vůni**: „Obobo obobo / ukaj ohovo...“ **Mimořádná událost**: „Mně je to jedno, ú ble ble blé...“

„Hlavně mě nepobliž.“
„Láska a nenávisť jsou rohy na hlavě jednoho býka.“
„Zlato! Mám tvůj obrázek v notesu a sedím na něm!“
„Rád bych řekl, že nic takového jsem samozřejmě neřekl.“
„Tak dlouho mu ukládal o život, až mu o něj skutečně uložil.“
„Benže šajsn! Benže šajsn!“
„Blbině? To je klasika, dcero! Tomu se musí smát každý!“
„Tati?! Proč máš v pokoji nahatou paní?“
„No pasaran! Ani brablenec.“
„Snad dokážu bejt chlap i bez dámskejšch sukní.“
„Však oni se neposerou! Je tam přece Šerkézy!“
„Tak se mi, pane, zdá... že se nám to nezdálo.“
„Vždyť je to svatba!“ – „Asi ano, ale nevidím rakev.“
„Keby si mala vyberať mezi ľuďmi a zvieratami – ale rýchlo!“
„Nemusíš ji pořád stát za zadkem, ty komoušskej čuráku.“
„Tangua čekat dvě noci, pak nepřítel.“
„Jsme v prdeli, monsignore.“
„Jestli se bojíte, že jsem přelud... tak si sáhněte!“
„Kdybysem to byl věděl, tak bysem sem nechodil.“
„Nechci tě poblít. Ale dám ti pusu.“
„Náčelníku?! Proč nás lidi nemaj rádi?“
„Toto je buď krev, nebo hovna.“
„Prrrrc.“ – „To kadí?“ – „Ne. Tvrdě přemýšlí.“
„Musela bych být tři dny po smrti, aby mi bylo líp.“
„Makej, jak máš, a nevoprúzuj s těma kecama.“
„Hej, pane! Všichni říkají, že jsi kokot, ale já nevím, co to je.“
„Po spatření dívek jsem učinil uvedené nesprávné jednání.“
„Až tu skončíme, budeš mi nejvíc chybět ty a průjem.“
„Moje holka Dydy má dydy.“
„Nespěchej. Chvilí trvá, než se zmrzlina rozpustí do mrkve.“
„Pár měsíců po svatbě, a takovou facku!“
„Vždycky přepočítej! I kdybys sám sobě platil!“
„Práce? To je možná víc než odvaha.“
„Čakal som odpad. Dostal som odpad. Som spokojný.“
„Jste despota a měšťák! Pusťte, zlomíte mi ruku!“
„Taky bych propadnul slávě, ale čekají nás sračky.“
„Já jfem totif, jeftli fif dofud nefšiml, doft tvrdohlavá dífka.“

„No tak, Stydlíne. Z porna přeci nemůžete žít věčně.“

Jsme vděční, doopravdy vděční.

Budeme už ale muset jít. Bylo to docela pěkné, myslím život; pokud si odmyslíme režimy a peníze a hlupáky či chytráky. Kteří jen hloupě poučují, rozhodují, lžou a kradou.

Nepostavili jsme naše psaní na obžalobě hlupáků a chytráků. Taky by nás nenapadlo chválit se, jací jsme bývali sekáči: šikovní, srdce na dlani, vtipkování, zjevný půvab mateřštiny. Jakož i nezpochybnitelný osobní šarm.

Chvilém by však na nás pasovalo: „Nadutě zasloužilé fotrovství.“

Každopádně jsme se mýjeli s publikem. Pár čtenářů, kteří napsali hezké mailly... jako když jdete na borůvky a u cesty najdete vzrostlého křemenáče. Našinec má radost, ale neví nějak, kam s ním.

Přátelé jsou v knížkách a filmech, každé ráno se na ně těším. Pose-díme, porozprávíme, zavzpomínáme.

„Ať se stane cokoli, bude to mezi tebou, mnou a tím koněm.“

„Vodbory vohcávat nebudete!“

„Ty bys obcházel lidi, aby tě měli rádi?“

„Rasputin snědl celou apatyku, a ani nekrknul.“

„Utekl jsem, abych zabránil dalšímu krveprolití.“

„Můj domácí úkol sežral pes. Zatím ho nevykadil.“

„Nulo! Blbá,- posraná nulo!“

„Šéf zachrochtal, očividně nepobaven.“

„Vy máte něco proti koblihám?“

„Ta paní nebude normální, tati. Nemá na vagině chlupy.“

„Hasta la vista, bejby.“

„Víte co, madame? Moc vám sluší, když se potíte.“

„Proboha, co to chtějí udělat?! Myslejí, že je umění uživí?“

„Odteď už to může jít jen jedním směrem.“

„Až u nich bude u nás teď, tak to bude potom.“

„Pět desetiletí hádek v nás vypěstovalo lásku?“

„To je báječný pocit, že taky já jsem My.“

„Můžu se jít podívat, jak kouříš cigaretu?“

„A pěkná bedna pod oknem přispěje k pohodlí seroucího.“

„Vytržel ši ši arš? Wiencej šrač nie bendzeš?“

Naposledy: jak píšeme? Dost se snažíme nebrat sami sebe vážně. Rádi citujeme z cizího; ano, citace mají svá zavedená pravidla, která ne vždy nedodržujeme. Nikdy však nevydáváme cizí text za svůj.

O psaní autoři mluví, hledají historické paralely a směry vývoje; do té společnosti nepatříme. Máme rádi příběhy, v nichž je přísada sentimentu. Některé habbaté fotky jsou na hraně, my se hranu snažíme moc nepřekračovat. Občas selžeme. Říct „prdel“ nám připadá normální, pokud jich na stránce není deset. Když potřebujeme vyvážit sentiment, jsou taková slova šikovná. Přesně jako ty fotky.

Tam někde na konci všeho je terasa nad řekou, výhled do kraje. Vychlazená oranžáda s brčkem, půvabná a trochu zlomyslná L... láká mě svým půvabem, ale neřeknu si. Nikdy nic nebude. Ale možná si políbí ukazováček a přitiskne mi ho na bradu. Udělá jemnou grimasu, slabě přikývne a koketně pokrčí rameny. Příslib se opravdu nenaplní, ale budeme o něm snít až do konce.

Víte, oni autoři dost pindají. Taky jsme tomu nešvaru několikrát podlehlí, takže komu teď chceme kázat? Našinec je pokaždé moudrý až potom, drtivá většina našinců nezmoudří nikdy. Roky mezi nimi hledáme spřízněné duše, ale něco je na nich špatně. Nebo na nás je něco špatně? Vyčítali nám nezvládnutá ega a my jsme se hádali a uráželi...

V **Mart'anovi** potřebují zpomalit raketu a astronaut dostane otázku: „Dovedl bys z toho, co najdeš v kuchyni, sestrojit bombu?“ – On sestrojí, a mě nikdy nenapadlo, že bych takovou dovednost mohl potřebovat; do kuchyně si chodím pro něco jiného.

Chléb, máslo, mléko. Sůl. Kafe. Piškoty s meruňkovou náplní.

Přeci jen se krapet stydím, že bombu sestrojím neumím. Výbuch čas od času můžete upotřebit i v kulturních sférách. Možná by to o literatuře vypovědělo víc než cokoli jiného.

L se mi líbí, rád si s ní povídám. Asi mi něco chybí, nebo naopak přebývá, nevím. – Líbila by se mi i svlečená, stydím se za to. Pozvedla by obočí, kdybych o tom mluvil. Že snad oba máme jiné zájmy. Že by ode mě tohle nečekala.

Že mě neodsuzuje, trochu zklamaná že ale je.

Co se jí týče, každopádně jsme ve vší počestnosti. Jistě nám brání věkový rozdíl, s ním se nepotýkáme poprvé. Odkrýváme fotografické vzpomínky, ale L se nad nimi nečervená ani nepohoršuje.

V jejím výrazu zůstává nevinnost, která mate.

Ráda na sebe nechá koukat, účesem vzdáleně připomíná princeznu Arabelu. Sklopené oči, úsměv obrácený do sebe. Obyčejné letní šaty, větřík jí tiskne sukni do klína.

Kdyby se zula, mohla by brouzdat tady ve fontáně.

Kdekdo má svou L a hledá ji všude po světě, málokdo si k ní však vybuduje takhle oduševnělý vztah. Chtěli bychom ji chránit, ona však naši ochranu nepotřebuje. – Má pěkné nohy.

Zbývají poslední vteřiny odvahy, víc nemáme. Takže: obrátíme list?

Ptají se autora, na čem děláme, a on říká: Už na ničem! Všechno je hotové! – Jen si tak čmáráme, sami pro sebe, něco méně obvyklého... tady se zájem, zvláště zájem čtenářek, buď poleká, nebo zbytní.

Baví nás to. Hambaté má svůj půvab.

Balthusova **Čtoucí Kár'a**. Kolážista k ní přidal nějakou tetku jako garde, pro jistotu; sukně je přeci jen dost krátká.

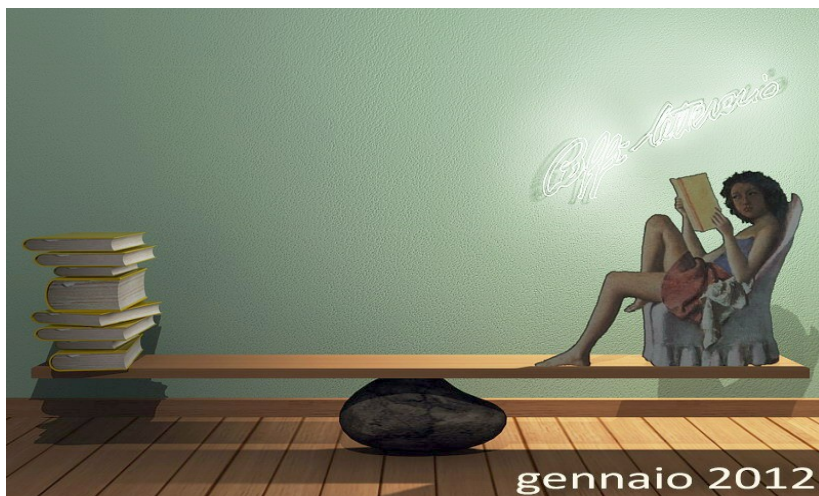

Úhel kolen ponouká předsednout si.

Slečna není v obličejí moc hezká, na to si u Balthuse každý zvykne. Těší se z našich rozpaků, myslím Balthus: všelijací strýčkové s vilností v očích, u poloobnažených dívenek, roztažené záclony s prudkým sluncem, kde ďábel opravdu nemůže být daleko.

Čtoucí Kát'a je na přebalu českého překladu Nabokovovy **Lolity**. Nevím, jestli se mezi knížkou a obrázkem dá mluvit o filiacích; možná nějaké Nabokov cítil, když jím **Lolita** „chvějivě proběhla.“ Ale spíš vůbec nic o obrázku nevěděl.

Podle mě je **Lolita** příběh o lásce povstávající z úchytky; řekl bych, že i po téhle pěšině se dá při interpretaci textu jít. Jestli byl příběh vyvolán nějakým vnitřním neklidem, tak dnes už jde jen o jednoznačný kalkul se zájmem a libůstkami cílových skupin. **Čtoucí Kát'a** se časem probojovala do širšího povědomí publika...

... a je dokonce ozdobou nástěnných kalendářů.

Měly by nás knížky potkávat ve správném čase.

Nás **Lolita** dostihla ve čtyřiceti. Věděli jsme, o čem vypráví, ty věci jsme měli za sebou. – Jestli nerozumíte, nedá se nic dělat; my vám nepomůžeme.

O **Lolitě** kdekdo mluví, jako kdyby o ní věděl víc než ostatní. Filmaři usilovně balancují nad jejím vzhledem; viděli vůbec někdy dvánáctiletou holku? Samozřejmě viděli, ale nechtějí rozčítit dohlážit mravopočestnosti a předkládají starší dívky, které vypadají mladě; to je na hovno, přátelé!

Ale co my vlastně o filmařích víme.

Šachová Madlenka v **Emeritních** nemá s **Lolitou** nic společného. Leda snad, že ani jednu z nich nejde adekvátně zfilmovat. Jsou tu důvody etické, erotické, estetické, ediční, edukační, egotistické, eklektické i ejakulační.

Netušili jsme zprvu, jak moc si s námi **Lolita** hraje. To, co Nabokov v knížce pronásleduje, není sdělení, nýbrž krása.

Pěkná fotka. Jenže **Lolitu** si my představujeme jinak.

Mělo by v ní být víc dětského než dívčího. Ano, tohle už je téměř lolitové.

Ale třeba s námi nesouhlasíte.

Na Balthusově portrétu je Therese Blanchardové dvanáct. Možná sní o scénériích či příhodách, v budoáru či v zámeckém parku; útes nad mořem, bílá plachta na obzoru, dusot plnokrevníků v jízdně novoanglického domu na pobřeží a zpovzdálí čísi uhrančivý pohled, pátrající v tajuplných záhybech dívčiny duše.

Jak rychle při tom míjí čas!

Posez každopádně inspirativní. Therese dlí ve svém vnitřním světě, mlaskání kočky snad ani neslyší, zamyšlení je hluboké. Jsou k dispozici podrobnější náhledy, ale dáváme přednost fotce z galerie, abychom navenek ukázali odstup.

Přistihli jsme ji v konkrétní situaci, ne každé je taková věc po chuti. Na její rozpoložení beztak nebereme zřetel, nás s autorem psaní přistihuje denodenně. Přivykli jsme vzhledům do našeho soukromí.

Pořád je tu slavná věta, že „umělec snímá masku, aby pod ní odhalil škrabošku“. Jenže my, zaplat'pánbu, nejsme umělcové, dost si na tom zakládáme. – A vůbec: potřebujete umění tak nutně?

O kom se jí může zdát? Ideál mužské přitažlivosti se neustále vyvíjí, sen a skutečnost mívají čím dál méně společného. Být dívkou v jejím věku, možná bych snila o krásném padouchovi, který podlehne citu ke mně a ten cit jej kompletně obrodí. Nebo o králi Miroslavovi, kdybych ho zahlédla při průjezdu tržištěm. Nebo o králi Egonovi z Egonovy Lhoty, který ani nezabil draka a má jen vybrané chování?

Novinář Fandor je na takovou princezničku starý, Tom Sawyer naopak mladý. Blbnu, samozřejmě. Dívka opět není ve tváři moc hezká, ale o krásu přeci nejde.

Jestli má sen, ať si ho v klidu dosní.

Když ono je to těžké. Na nohách střevíčky v barvě oblečení, sukně kloužou po pokrčené noze... jak se pak, my balthusové, máme nedívat? Umělci často rozčilují podbízivostí, zároveň ji rádi považují za přednost. – Autor ani já jsme nikdy nebyli umělci.

Výhodné je, že čtenář už nepřemýšlí nad tím, že by si chtěl přesednout. V **Lolité** se dá najít, jak Humbert dívence kouká pod šaty, „zatímco moje šťastná ruka šplhala po její sluncem zalité noze tak vysoko, jak stín slušnosti dovoloval.“

Autor píše o dívkách a ženách, které podobné pohledy snášely, dokonce z nich měly legraci; jenže ty krásky patří ke světu, který odejde spolu s námi. No nic.

„Necht’ smutek nikdy nepatří k našim jménům.“

Hambaté žánry připouštějí označení „pohostinný“; pro nás už za hranou, neumíme však vysvětlit proč. Jako by ten výraz srozuměně mrkal: nestyď se a ber, co dávají. – Já se ale opravdu styděl.

Neuměl jsem se však odtrhnout.

Úhel kolen, ano. **Krásné dny**. Balthus je takové alibi pro veřejnost; že leckteří máme lečjaké myšlenky a že nejde o příznak choroby. „Malířova díla zachycují dospívající dívky v okamžiku snění...“ – Seděla takhle, když domovník šel kolem, aby prohrábl oheň?

Domovníka bere jako domácí inventář, přesněji nebere ho vůbec na vědomí. Nač asi myslí připlešlý návštěvník galerie? Neztrat' svou čepičku, strýčku Pompo.

Ve Styronově **Příznání Nata Turnera** se dá najít, jak mladá bílá dáma chodí před domácím černochem jen ve spodním prádle už kolem roku 1830; proč by se měla stydět, vždyť je to jen černocho?! Sice milý, pracovitý... milí a pracovití však bývají i psi a koně.

Ne, nechtěl jsem tím říct nic ošklivého.

Úhel kolen, hra se zrcátkem. Jako inspirace víckrát zafungovaly dalším výtvarníkům. Nejen výtvarníkům. Na téhle verzi domovník opravuje dveře nebo co, a dívka si do střevíců natáhla ponožky.

Zajímá vás to?

Lolita. Mladinká, nebo jen mladě vypadající? Dítě, zvědavé dítě, hledající hranice k překročení, a svět dospělých se všemi svými záhadami je zatím jen hra, v níž nic není doopravdy.

Lolita, Humbert Humbert. Spis se vydává po jejich smrti.

Časem možná vysvitne, že i já už jsem po smrti, moje otázky tu ovšem budou. Má to tak být. – Občas stojí za to naslouchat ozvěnám minulosti, která možná nebyla zas o tolik horší, než naše budoucnost bude.

Tak ještě Balthus jako koláž, se všemi triky. Nalevo dívka pro-
česává před zrcadlem vlasy. Jiná odtahuje závěsy, úhel kolen v prud-
kém slunci. U dna obrázku tradiční kočka.

Tesař a trám. Tereza a ruce sepjaté na vrchlíku hlavy, opět úhel ko-
len. Byly doby, kdy si autor moc přál napsat velký český román, v němž
by bylo tohle všechno. A ještě víc.

No, bohužel. Autora napadaly myšlenky, které velký český zásadně
kontaminovaly. Věděl to, a přesto se jich nedokázal vzdát.

Šli jsme po vlastních cestách a bloudili... třeba jsme při psaní našli něco jiného. Jako Medvídek Pú, když hledal pískoviště a zaslechl svoje hrnky s medem.

Pořád vás to zajímá? Myslím, že ve skutečnosti ne. A písemnictví, na to už vyloženě prdíme; úlevně, osvobodivě a úlevně, jako když se na pouti díváme na centrifugu a máme slíbeno, že na ni nepůjdeme.

Tesař a trám. Dívka si pinká o zeď. Mladý muž pokurčuje nad melouny...

Hambaté, opakujeme, není bez půvabu.

Možná si myslí, lidé kolem, že jde o úchylku, která po nich vyžaduje pochopení... rozevlátá duše napadená mikroblem umění, vášnivá, trpící, plná touhy. Chudobná. Hladovějící.

Blbost. Takové úvahy nelze brát vážně. Než bychom s předstíranou ochotou tlachali o umělcově statutu, ukážeme radši tohle:

Dobré, ne?

Takhle někteří vypadáme. Obrázek sestavil Nazif Topcuoglu a portrét umělce zasadil do příslušných souvislostí: poloobnažené křepelky s nahými koleny, masivní manažerka v koženém outfitu a černých punčocháčích. – Umělec rozpráhující pařáty.

„Součástí lidské psychy jsou tři: chtivost, strach a chtivost.“

Ženskou krásu lze nahlížet z podobných úhlů, ale na tomhle obrázku chtivost ani strach nenajdete. Klobouk a pobavený úsměv, spadlé ramínko, mírně rozčereaná hladina a nohy až k pomezí čáře. Aby se nenamočily šaty.

„Žena miluje oči vzrušené, ne zvědavé.“

Tak pravila Angelika, a Michelle Mercierová souhlasně přikyvuje. Je to něco, s čím budou čtenářky veskrze souhlasit, protože čtenářky jsou především ženy! S tím nic nenaděláme.

Fotka se líbí, i čtenářkám se líbí. Kdo nám poví, kudy vede hranice mezi vzrušením a zvědavostí?

Nazif ještě jednou. Asi dostaneme do držky; nevíme přesně proč, ale zdá se to být jednoznačné. – Jeho děvčata bývají krutá, nebo aspoň tak vypadají. My s autorem oblibujeme jiná, ale pěkná i takhle jsou.

I když... pokud do příběhu povoláváme učitelky, nikdy se neví, co přijde. Trochu je bavíme, trochu námi pohrdají.

Vždycky se hodí mít to na paměti.

Říkali jsme Balthus. Úhel kolen. Tento se zdá velmi pohostinný.

Dámy sedí v Centre Pompidou a k hambatému výjevu jsou natočené bokem. Nejspíš mají jiné důvody k rozhovoru.

Co ještě říct? Dívka roztahuje závěsy: dělá to ze zlé vůle, nebo plní příkaz? Té smyslnosti na obraze; dali bychom si říct?

Dobré otázky.

Malé a větší slečny. Konkrétně mně se Balthusovy krásky moc nelíbí, ale ony asi nemají být krásné pro potěchu. A muži na jeho obrazech jsou spíš přihlížeči; občas normální, občas úchylní.

Líbí se mi tahle fotka, a proč? Že na ní nejsou muži a ženy, nýbrž lidé. Je jich plná ulice. Přiznám, že holit si pohlaví mě trochu rozesmává, ale snad si to žádá hygiena a doba... vlastně autor nemusel nic psát, obrázek by stačil. Pokud šlo o ženy, muže a lidi.

Kdybychom měli čtenářky, které nepotřebují vodit za ručičku; těch bychom si vážili. Náš dnešek ty stávající naopak hýčká, utírá jim i zadek. K tomu se nikdy nepropůjčíme.

Latínici můžou dodat: *Si tibi charta deest, digitis absterge foramen.*

Znamená to: *Nemáš-li papír, vytři si díru prstem*. Konečně jsme u pravého umění, milé čtenářky! Stojíme a čekáme na startovní povel.

Dá se to i mírně doplnit.

Jako kdyby lidskou nahotu chtěl někdo soudcovat.

Čtenářky žádají práva pro svou jinakost, ale kde ji hledat? V Literárkách autor pochválil Harper Leeové **Jako zabít ptáčka**: „Je to knížka, kterou napsal člověk pro lidi.“

A proto ptáčky a ptačice, kteří píší jenom pro čtenářky, osolíme při každé příležitosti. Jejich kraviny dávno nechtějí než rozptýlit slepice a výhodně se prodat; i ta Karolína Světlá je nakonec úctyhodnější.

Ačkoliv...

Ženy a muži. Lidé. Takhle čtenářky neuvažují, mají svůj hodnotový žebříček pevně stanovený.

Je k dispozici ještě takováhle verze:

Tady už se ženské od mužského rozeznává složitěji.

Ženy a muži. Lidé. Taky děti, i když tady na obrázku nejsou. Vypadá to na nějakou hrozbu nebo malér.

Do dětské knížky by se obrázek nehodil. Asi by se ho i trochu bály, nevím. Hezké ilustrace jsou v knížkách o Púovi a o Malém princí. Líbí se mi jako dítěti, líbí se mi pořád.

Vliv dětské četby na utváření osobnosti... koho bych jmenoval já?
Medvídko Pú. Toma Sawyera. Malého prince. Tajuplný ostrov.
A **Srub radosti**, kde se pravilo, že na děvčata je vždycky dost času.

Ten pocit jsem časem přestal mít. I autor se silným myšlením na děvčata válčí, vidíme to všude; snad jen knížka o bezdomovcích se bez nich obešla.

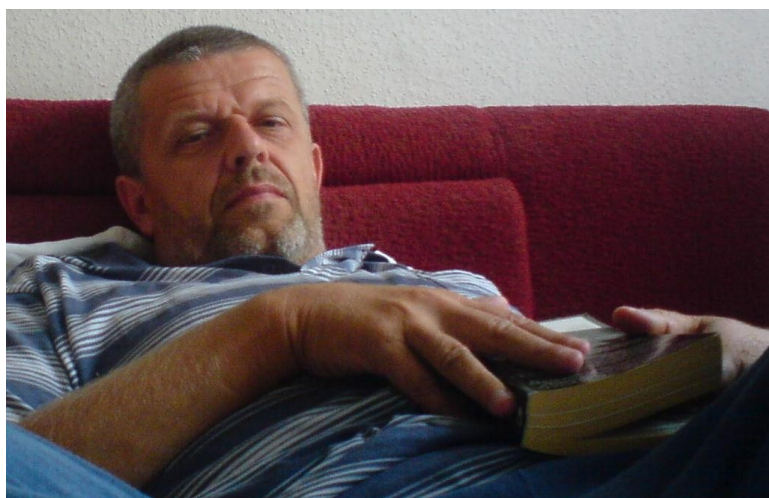
Černé desky jsou, opakujeme, náhradní příležitostí pro myšlenky, kterým se paní Karolína tolik vyhýbala. Nikdy na ně není dost času, to je základní autorova mantra.

A když ta chvíle konečně nastane...

**Hast du etwas Zeit für mich
Dann singe ich ein Lied für dich
Von neunundneunzig Luftballons
Auf ihrem Weg zum Horizont**

Máme s autorem písničku rádi, přestože nám připadá krapet vlezlá; to víte, osmdesátky. Je v ní energie, často si ji broukáme bez důvodu, pro naše děti ani vnoučata už se nehodí.

Co ještě dodat. Mladí se k nám chovají s ohleduplnou přezíravostí. Máme jim za ni být ještě vděční?

Jedna z mála dostupných autorových fotek. Spíš jako přimračená, smutnější, autor taky není žádný krasavec. Dokumentárně věrná: jeho pracovní nasazení vleže je autentické. – Byl a je to dřič.

Ne, nebudeme se mu posmívat. Stejně by si z toho nic nedělal.

Dnes běžný spisovatel dělá z L děvku. Nakonec se mění v mrzouta, který to myslel dobře, ale jiní všechno zkazili. Bere malou penzi, láteří. – Jak píšeme? Nad našimi pomlčkami a trojtečkami pan Eisner ohrnuje nos, ale my máme zkrátka jiný názor.

* * *

Autor nikdy nic pořádného neuměl, zajímalo ho jen psaní. Z důvodů obživy si občas něco osvojil, ale brzy ty dovednosti zase zapomněl. Jazyková výbava, obchodní talent, manuální šikovnost... nic, houbeles, ani náhodou.

Nezajímají ho investice ani slevy. Neumí vytapetovat ani sroubit pergolu. V elektřině se nevyzná. Topení do domu byste ho neměli nechat zavádět. – Leda tak vykopat hrob, natřít plot, uvařit vydatnou hrachovou polévku. Umýt znečištěného bezdomovce. Zvednout hlas na schůzi, na níž je každý radši zticha.

Autorova gramotnost v digitálním světě se zdá být menší než malá. Neumí hrát na žádný hudební nástroj. Nemá vůbec co říct; myslím, co by mohlo zajímat taky někoho jiného. – Nepotřebuje ani váš soucit, ani vaši lítost. Ani váš zájem.

Míval odbojné nyšlenky, ale není odbojář. Natož aby o něčem takovém chtěl trpět a psát. Vypil jsem s ním nejednu sklenku a říkal mu, že jeho vyznáním je relativní slušnost, tak ať se jí drží. – Ovšem ne takové slušnosti, jakou si žádá věk popularity.

Krapet jsme se někdy ožrali...